

laysa da objektif iyi niyet gereği sükûtun irade beyanı niteliğinde sayılacağı halleri takdir etmek kolay değildir. Bunun için örf ve âdeti göz önünde bulundurarak her olay üzerinde ayrıca durmak ve halin icaplarına göre hüküm vermek gerekir (Belbez, I/2 [1944], s. 230-231).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "skt" md.; *Li-sânü'l-'Arab*, "skt" md.; *et-Ta'rifât*, "sükût" md.; Şâfiî, *el-Üm* (nşr. M. Zühri en-Neccâr), Beyrut 1393, I, 152; Sahnûn, *el-Müdevvene*, III, 109; IV, 157; VII, 168; İbnü'l-Münzir en-Nisâbüri, *el-İşrâf 'alâ mezâhibi ehli'l-ilm* (nşr. Abdullah Ömer el-Bârûdî), Beyrut 1414, I, 24; Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Müsnedü Ebî Hanîfe* (nşr. Nazar Muhammed el-Fârîyâbî), Riyad 1415, s. 192; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, VIII, 434-438; IX, 471; Serahsî, *el-Mebsût*, IV, 196, 216; V, 3-6, 10, 98; VI, 113, 224; VII, 156; XI, 79; XII, 84; XVI, 78; XVIII, 89, 160; XIX, 127; XX, 139; XXI, 80-81; XXV, 12, 35, 44-45; XXX, 140; Saïd b. Ali es-Semerkindî, *Cennetü'l-ahkâm ve cünnetü'l-ḫişâm fi'l-ḫiyel ve'l-meḥâric* (nşr. Saffet Köse - İlyas Kaplan), Beyrut 1426/2005, s. 68-69, 116, 163, 195-196, 199, 200, 221; Muvaḫḫakuddin İbn Kudâme, *el-Muḡnî*, Beyrut 1405, IV, 145; V, 50, 127; VII, 35-36, 154; VIII, 62-63; IX, 412-413; X, 166; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İlâ-mü'l-muvakkefîn*, I, 218; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir* (Kahire), III, 164-172, 248; Süyûtî, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir* (nşr. Muhammed el-Mu'tasim-Billâh el-Bağdâdî), Beyrut 1407/1987, s. 266-267; İbn Nüceym, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir* (Hamevî, Ğamzû 'uyûni'l-beşâ'ir içinde), Beyrut 1405/1985, I, 438-447; Şirbînî, *Muḡnî'l-muḫtâc*, II, 100, 179, 308; III, 137, 150, 200, 243, 318; IV, 237, 464, 468; Buhûtî, *Keşşâfû'l-ḫunâf*, III, 458; VI, 334, 410, 461, 465; Muhammed b. Ahmed ed-Desûkî, *Ḥâşîye 'ale's-Şerḫi'l-kebir*, Kahire 1328 → Beyrut, ts. (Dârü'l-fıkr), II, 197, 353; III, 25, 58, 179, 212, 244, 309, 312, 351, 403, 419, 475, 479-480, 485, 489, 506-508, 543; IV, 11, 31, 45; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muḫtâr*, III, 445-448; *Mecelle*, md. 67, 1659, 1822; Azîmâbâdî, *'Aunü'l-ma'bûd*, VIII, 76; Ali Haydar, *Dürerü'l-ḫukkâm*, İstanbul 1330, I, 144-149; IV, 328; Mustafa Ahmed ez-Zerkâ, *el-Fıḫû'l-İslâmî fi şeubihî'l-cedîd*, Dımaşk 1387/1968, II, 973-975; Ahmed ez-Zerkâ, *Şerḫu'l-kavâ'idî'l-fıḫiyye*, Beyrut 1403/1983, s. 273-280; Muhammed Â-i Bahrülülûm, *'Uyûbü'l-irâde fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1984, s. 157-164; Ramazan Ali eş-Şürûnbâsî, *es-Sükût ve delâletühû 'ale'l-ahkâmi's-şer'iyye*, Kahire 1984; tür.yer.; Ali Muhyiddin el-Karadâğî, *Mebde'ür-rizâ fi'l-ukûd*, Beyrut 1406/1985, II, 965-989; Abdülkâdir M. Kahtân, *es-Sükûtü'l-mu'abbir 'ani'l-irâde ve eşeruhû fi't-taşarrufât*, Kahire 1412/1991, tür.yer.; Vahîdüddin Sevâr, *et-Ta'bîr 'ani'l-irâde fi'l-fıḫi'l-İslâmî*, Amman 1998, s. 264-267; Hikmet Belbez, "Aktilerde Sükûtun Ehemmiyeti", *AK Hukuk Fakültesi Dergisi*, I/2, Ankara 1944, s. 210-231; Saffet Köse, "Haneî Fakihî Seriyüddin İbnü's-Şihne'nin (851-921/1448-1515) Nazmü'l-Mesâilî'lleti's-Sükût Fihâ Rızâ Adlı Risalesinin Tahkiki Neşri", *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 3, Konya 2004, s. 319-329; M. Y. İzzî Dien, "Sükût", *Eİ²* (İng.), IX, 806; "Sükût", *Mv.F*, XXV, 131-143.

SAFFET KÖSE

SÜLÂSİYÂT

(التلایات)

Bir hadisi kitabına alan müelliften Hz. Peygamber'e varıncaya kadar senesinde üç râvi bulunan hadisler için kullanılan terim (bk. İSNAD).

SÜLEMÎ, Ebû Abdurrahman

(bk. EBÜ ABDURRAHMAN es-SÜLEMÎ).

SÜLEMÎ, Muhammed b. Hüseyin

(محمد بن الحسين السلمي)

Ebû Abdurrahmân Muhammed b. el-Hüseyin b. Muhammed es-Sülemî (ö. 412/1021)

Horasanlı sûfi, müfessir ve muhaddis.

325 (937) yılında Nişâbur'da doğdu. Babası tarafından Ezd, annesi tarafından Süleym kabilesine mensuptur. Aşılımışın dışında annesinin mensup olduğu kabilenin nisbesiyle (Sülemî) tanınır. Nefis mücahedesine önem veren bir zâhid olan babası Hüseyin, Ebû Bekir eş-Şibî ile görüşmüş, İbn Münâzil ve Ebû Ali es-Sekafî gibi sûfilerin sohbetinde bulunmuştur. Nişâbur'un âlim ve sûfilerinden Ebû Amr İbn Nüceyd'in kızı olan annesi de zühd ve takvâ sahibi bir hanımdı. Yetişme çağında babasını kaybeden Sülemî'yi dedesi İbn Nüceyd himayesine aldı. İbn Nüceyd, ilk tasavvufî eserlerden *el-Lüma'in* müellifi Ebû Nasr es-Serrâc gibi sûfilere faydalanmış. İbrâhim b. Muhammed en-Nasrâbâdî'den hırka giymiştir. Onun Ebû Sehl es-Su'lûkî'den de hırka giydiği rivayet edilir. Servet sahibi olan İbn Nüceyd vefat ettiğinde servetinin önemli bir kısmı Sülemî'ye kaldı. Sülemî bu sayede geçim sıkıntısı çekmediği gibi o dönemde benzeri az görülen zengin bir kütüphane kurdu. Başta dedesi olmak üzere dönemin tanınmış âlimlerinden ders alan Sülemî Irak, Rey, Hemedan, Merv ve Hicaz'a giderek buradaki âlimlerle görüştü. Dârekutnî, Hâkim en-Nisâbüri ve Muhammed b. Ali el-Kâffâl gibi âlimlerden hadis ve fıkıh okudu. Geniş bilgiye sahip olan, tasavvufun yanı sıra zâhirî ilimleri de iyi bilen Sülemî, bir yandan sûfiler ve tasavvuf hakkında eserler yazarken öte yandan Nişâbur'daki zâviyesinde irşad faaliyetini sürdürdü. Sohbetine

katılan ve ondan hırka giyenler arasında Ebû Saïd-i Ebû'l-Hayr, Abdülkerîm el-Kuşeyrî, Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ebû Abdurrahman el-Cüveynî, hadis âlimi Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî gibi ünlü mutasavvıf ve âlimler vardır. Sülemî 3 Şâban 412'de (12 Kasım 1021) Nişâbur'da vefat etti. Müridlerinden Ebû Saïd Muhammed b. Ali el-Ḥaşşâb onun hakkında bir menâkıbnâme kaleme almış, Zehebî bu eserin bir özeti ni *A'İâmü'n-nübelâ*'da vermiştir (XVII, 247-250).

Sülemî yaşadığı dönemde ilim ve devlet adamları tarafından takdir edilmiş, eserlerine değer verilmiş bir sûfidir. Bununla birlikte sonraki dönemlerde tasavvuf konusunda hadis uydurmak ve *Ḥakâ'iku't-tefsîr* adlı eserinde Bâtınî-Karmaî tarzında te'viller yapmakla suçlanmıştır. Onun eserlerinde bazı zayıf veya mevzû hadisler bulunmakla beraber bunlar hadis âlimleri ve sûfiler arasında bilinen ve nakdedilen hadislerdir, Sülemî de bu hadisleri onlara dayanarak eserlerine almıştır. *Ḥakâ'iku't-tefsîr*'de kendi yorumlarından ziyade daha önceki sûfilerle çağdaş sûfilerin yorumlarına yer vermiş, Bâtınî-Karmaî tarzı te'viller yapmamıştır. Bu konuda onu itham edenler, kendine özgü yorumlarından dolayı değil sûfilerin yorumlarını naklettiğinden dolayı itham etmiştir.

Eserleri. Kaynaklarda Sülemî'ye 100'ü aşkın eser nisbet edilir. Ancak bunların çoğu günümüze ulaşmamıştır. Sülemî'nin eserleri çeşitli ilimlerin ve özellikle tasavvufun en güvenilir kaynaklarından sayıldığı için son zamanlarda büyük önem kazanmış ve çeşitli baskıları yapılmıştır. Onun eserlerinin bir kısmı zâhid ve sûfilerin hayatına, bir kısmı da sohbet, melâmet, fütüvvet gibi tasavvufî konulara ve zümrelere dairdir. 1. *Ṭabaḳâtü's-şûfiyye*. Sülemî sahâbe, tâbiîn, tebeu't-tâbiîn ve erken dönem âbid ve zâhidleriyle ilk sûfilere dair *Kitâbü'z-Zühd*, *Târîḫü's-şûfiyye*, *Târîḫü ehli's-Şuffe* ve *Ṭabaḳâtü's-şûfiyye* gibi eserler yazmış, bunlardan *Târîḫü's-şûfiyye*'nin küçük bir bölümüyle sonuncu eser zamanımıza kadar gelmiştir. Sülemî bu eserinde, Şâzân er-Râzî diye bilinen Ebû Bekir Muhammed b. Abdullah el-Becelî'nin günümüze ulaşmayan *Târîḫü's-şûfiyye*'sinden istifade etmiş olmalıdır. Ebû'l-Abbâs en-Nesevî'nin *Târîḫü's-şûfiyye*'siyle Ebû Bekir en-Nisâbüri'nin *Aḫbârü's-şûfiyye ve'z-zühhâd*'ı ayrıca Saïd el-Arabî'nin eserleri Sülemî'nin kaynakları arasındadır. *Ṭabaḳâtü's-şûfiyye*, Hâce Ab-

dullah-ı Herevî tarafından bazı değişiklik ve ilâvelerle Farsça'ya tercüme edilmiş, bu tercüme Abdurrahman-ı Câmî'nin *Nefehâtü'l-üns*'ünün temelini oluşturmuştur. Ebû Nuaym el-İsfahânî *Hilyetü'l-evliyâ*'da Sülemî'nin eserinden geniş ölçüde faydalanmıştır. Sülemî, eserin mukaddimesinde 100 sûfinin hayatını beş tabakaya ayırarak anlatacağını söylerse de üç yerde tek başlık altında birden fazla sûfiye yer verdiğinden sayı 105'e çıkmıştır. *Tabakâtü's-sûfiyye* üzerine ilk çalışmayı yapan J. Pedersen kırk sayfalık bir özeti (Paris 1938), daha sonra Fransızca bir girişle birlikte tamamını (Leiden 1960) yayımlamıştır. Eserin tenkitli neşri Nûreddin Şüreybe (Kahire 1953, 1969) ve Mustafa Abdülkâdir Atâ (*Zikrû'n-nisveti'l-müte'abbidâti's-sûfiyyât* ile birlikte, Beyrut 2003) tarafından yapılmıştır. **2. *Ḥakâ'iku't-tefsîr****. Mutasavvıfların Kur'an âyetlerine dair yorumlarını içeren ilk kapsamlı eserdir. Sülemî âyetlerle ilgili şahsî yorumlarından ziyade sûfilerin yorumlarını aktardığından eser bir tür derleme niteliğinde olup Kur'an'ın bütün âyetlerinin tefsirini ihtiva etmez. *Ḥakâ'iku't-tefsîr*, Abdülkerîm el-Kuşeyrî'nin *Letâ'ifu'l-işârât*, Rûzbihân-ı Bakî'nin *'Arâ'isü'l-beyân* adlı tefsirleri üzerinde etkili olmuştur. Eserin tenkitli neşri Seyyid İmrân tarafından yapılmıştır (I-II, Beyrut 2001). **3. *Risâletü'l-Melâmetiyye***. Doğup büyüdüğü Horasan bölgesinde ortaya çıkan Melâmetîlik konusunda eser yazan ilk müellif olan Sülemî'nin bu risâlesi önce Richard Hartmann tarafından bir makaleyle tanıtılmıştır ("As-Sulamî's Risâlat al-Malâmâtia", *Isl.*, VIII [1917-1918], s. 157-203, trc. Köprülüzâde Ahmed Cemâl, *DİFM*, VI [1340/1924], s. 277-322). *Risâletü'l-Melâmetiyye*'yi Ebû'l-Alâ el-Afîfî *el-Melâmetiyye ve's-sûfiyye ve ehli'l-fütüvve* adlı eseri içinde yayımlamış (Kahire 1364/1945, s. 86-120), Ömer Rıza Doğrul bunu Türkçe'ye çevirip kendi telifi gibi neşretmiştir (*İslâm Tarihinde İlk Melâmet*, İstanbul 1950). Abdülfettâh Ahmed el-Fâvî, *Risâletü'l-Melâmetiyye*'yi müellifin *Risâle fi gâlatâti's-sûfiyye*'siyle birlikte *Uşûlü'l-Melâmetiyye ve Gâlatâtü's-sûfiyye* adıyla yayımlamıştır (Kahire 1985). Serrâc'ın *el-Lümâ'*'nda sûfilerin eleştirildiği son bölümle büyük benzerlik gösteren bu risâlenin Sülemî'nin müridlerinden biri tarafından yazılıp ona nisbet edildiği ileri sürülmektedir. **4. *Kitâbü'l-Fütüvve***. Bu konuda yazılmış en eski kaynak olma niteliğini taşıyan eser Süleyman Ateş tarafından Türkçe tercüme-

siyle birlikte neşredilmiştir (Ankara 1977). Eser İngilizce'ye (trc. Tosun Bayrak, *The Book of Sufi Chivalry*, London 1983) ve Almanca'ya da (trc. Franz Langmayr, *Der Sufi Weg zur Vollkommenheit*, Breisgau 1985) çevrilmiştir. **5. *Zikrû'n-nisveti'l-müte'abbidâti's-sûfiyyât***. Kadın sûfiler hakkında yazılan ilk eserlerden biri olan kitabın tenkitli neşri Mahmûd Muhammed et-Tanâhî (Kahire 1993) ve Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut 2003) tarafından gerçekleştirilmiş, eser ayrıca Sülemî ve kadın sûfilerle dair bir inceleme, Arapça metin ve İngilizce tercümesiyle birlikte yayımlanmıştır (trc. E. Cornell Rkia, *Early Sufi Women*, Louisville 1999). Meryem Hüseyinî eseri Farsça'ya çevirmiştir (*Nuhustin Zenân-i Şafevî*, Tahran 1385 hş.). İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-Şafve*'nin kadınlarla ilgili bölümünü, Abdurrahman-ı Câmî *Nefehâtü'l-üns*'ün son bölümünü bu eserden faydalanarak yazmıştır. **6. *el-Muqaddime fi't-taşavvuf*** (nşr. Hüseyin Emîn, Bağdat 1984; nşr. Yûsuf Zeydân, Kahire 1987). **7. *Âdâbü's-şoḥbe ve hüsnu'l-uşre*** (nşr. Mecdî Fethî, Tanta 1990; nşr. M. J. Kister, Jerusalem 1954; nşr. Yûsuf Ali Bedevî, Beyrut 1990). **8. *Menâhicü'l-ârifin*** (nşr. E. Kohlberg, *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*, I [1979], s. 19-38). **9. *Su'âlâtü Ebî 'Abdirrahmân es-Sülemî li'd-Dârekuṭ-nî fi'l-cerḥ ve't-ta'dîl*** (nşr. Süleyman Ateş, Riyad 1408; nşr. Ebû Meryem Mecdî Fethî, Tanta 1992; nşr. Muhammed b. Ali el-Ezherî, Kahire 2006; nşr. Sa'd b. Abdullah el-Humeyyid v.dğr., Riyad 1427). **10. *Cevâmî'u âdâbi's-sûfiyye*** (nşr. E. Kohlberg, Jerusalem 1976). **11. *'Uyübü'n-nefs ve müdâvâtühâ*** (nşr. E. Kohlberg, Jerusalem 1976; önceki eserle birlikte, trc. Süleyman Ateş, *AÜ İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, III [Ankara 1977], s. 213-264; trc. Mehmet Ali Kara, *Nefsin Ayıpları*, İstanbul 2000). **12. *Kitâbü'l-Erba'in fi't-taşavvuf*** (nşr. Hasan Abdülhamîd, Haydarâbâd 1401).

Süleyman Ateş, Sülemî'nin on risâlesini (*Menâhicü'l-ârifin*, *Derecâtü'l-mu'âmelât*, *Cevâmî'u âdâbi's-sûfiyye*, *el-Muqaddime fi't-taşavvuf*, *Beyânü ahvâli's-sûfiyye*, *Derecâtü's-şâdikin*, *Sülükü'l-ârifin*, *Nesîmü'l-ervâh*, *Beyânü zelevi'l-fukarâ*, *Âdâbü'l-faḫr ve şerâ'ituh*) Türkçe tercümeleleriyle birlikte neşretmiş (*Taşavvufun Ana İlkeleri Sülemî'nin Risâleleri*, Ankara 1981), ardından son risâle hariç diğer risâleleri *Tis'atü kütüb fi uşûli't-taşavvuf ve'z-zühd li-Ebî 'Abdirrahmân es-Sülemî*

adıyla yayımlamıştır (Beyrut 1993). Nasrullah Pürcevâdî'nin *Mecmû'a-i Âşâr-ı Ebû 'Abdirrahmân Sülemî* adlı derlemesi (I-II, Tahran 1369-1372 hş.), *Ḥakâ'iku't-tefsîr*'in bazı bölümlerinin yanı sıra *Târîhu's-sûfiyye*, *Cevâmî'u âdâbi's-sûfiyye*, *'Uyübü'n-nefs ve müdâvâtühâ*, *Derecâtü'l-mu'âmelât*, *Âdâbü's-semâc*, *Âdâbü's-şoḥbe ve hüsnu'l-uşre*, *Menâhicü'l-ârifin*, *Nesîmü'l-ervâh*, *Kelâmü's-Şâfi'i fi't-taşavvuf*, *Kitâbü'l-Fütüvve*, *Risâletü'l-Melâmetiyye*, *Mes'eletü şifati'z-zâkirin ve'l-mütefekkirin*, *Kitâbü'l-Erba'in fi't-taşavvuf* adlı risâleleri içermektedir.

Sülemî üzerine Süleyman Ateş (bk. bibl.), Lutz Berger (*Geschieden von allem außer Gott. Sufik und Welt bei Abû 'Abd ar-Rahmân as-Sulamî [936-1021]*, Hildesheim 1998) ve Jean-Jacques Thibon (*L'oeuvre d'Abû 'Abd al-Rahmân al-Sulamî [325/937-412/1021] et la formation du soufisme*, Damaj: JFPO 2008) doktora tezi, Ni-yazi Bekî (1990, *es-Sülemî ve Kitabu'l-Erbain li's-Sufiyye İsmi Hadis Kitabı*, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü) ve Nazife Vildan Güloğlu (2007, *Taşavvufta Kadın ve Ebû Abdurrahman Sülemî'nin Zikru'n-nisveti'l-müteabbidâti's-sûfiyyât Adlı Eseri*, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü) yüksek lisans tezi hazırlamış, Jawid A. Mojjadedi *Tabakâtü's-sûfiyye*'nin literatürdeki yeriyile ilgili bir inceleme yapmıştır (*The Biographical Tradition in Sufism. The ṭabaqât genre form al-Sulamî to Jâmî*, Richmond 2001).

BİBLİYOGRAFYA :

Sülemî, *Ṭabaqât*, tür.yer.; a.mlf., *Ḥakâ'iku't-tefsîr: Tefsîrü'l-Kur'ânü'l-âzîm* (nşr. Seyyid İmrân), Beyrut 1421/2001, nesredenin girişi, I, 3-13; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, V, 7; Kuşeyrî, *Risâle* (Uludağ), tür.yer.; Hücvîrî, *Keşfü'l-mahcûb* (Uludağ), s. 174, 212, 484; Abdülgâfir el-Fârisî, *Târîhu Nisâbûr: el-Müntehab mine's-Siyâk* (nşr. M. Kâzım el-Mahmûdî), Kum 1403/1983, s. 9; Sem'ânî, *el-Ensâb*, VII, 113; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, VIII, 6; Feridüddin Attâr, *Tezkiretü'l-evliya* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1991, s. 731-732; İbn Teymiyye, *Mecmû'u fetâvâ*, V, 37; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVII, 247-255; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, III, 1064; Sübkî, *Ṭabaqât*, IV, 143-147; İbnü'l-Mülâkkın, *Ṭabaqâtü'l-evliyâ* (nşr. Nûreddin Şerîbe), Beyrut 1406/1986, s. 107, 189, 313; Abdurrahman-ı Câmî, *Nefehâtü'l-üns* (nşr. Mahmûd Abdî), Tahran 1370 hş., s. 317; Fr. Taeschner, "As-Sulamî's Kitâb al-Futuwwa", *Studia Orientalia Ioanni Pedersen*, Copenhagen 1953, s. 340-351; J. Pedersen, "Quelques remarques au sujet du texte des *Ṭabaqât al-Şufiyya* d'al-Sulamî", *Mélanges Louis Massignon*, Damascus 1957, III, 185-194; Sezgin, *GAS*, I, 671-674; Süleyman Ateş, *Sülemî ve Taşavvufî Tefsîri*, İstanbul 1969; J. Arberry, "Did Sulami Plagiarize Serrâj?", *JRAS* (1937), s. 461-465; Jawid A. Mojjadedi, "Abu 'Abd al-Rahmân al-Sulamî and the Structuring

of the Past in the Sufi Ṭabaqât Genre", *Sufi*, sy. 31, London 1996, s. 13-18; K. Honerkamp, "Abû 'Abd al-Rahmân al-Sulamî (D. 412/1201) on Samâ', Ecstasy and Dance", *Journal of the History of Sufism*, IV, Paris 2003-2004, s. 27-40; G. Bowering, "al-Sulamî", *EP²* (İng.), IX, 811-812; S. Sh. Kh. Hussaini, "Abû 'Abd-al-Rahmân Solamî", *EIr.*, I, 249-250.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

SÜLEYM (Benî Süleym)

(بنو سليم)

Kays Aylân'a mensup
bir Arap kabilesi.

Kabilenin atası Süleym'in soyu Mansûr b. İkrime b. Hasefe (Kâ'b) b. Kays b. Aylân b. Mudar b. Nizâr b. Mead vasıtasıyla Adnân'a ulaşır. Becile, Ri'l, Zekvân, Usayye, Bûhse, Kunfüz, Semmâl, Matrûd, Zübâb, Cürre, Şerîd, Sa'lebe ve Zafer, Benî Süleym'in meşhur kolları arasında sayılabilir. Başta Mekke ile Medine arası olmak üzere Hicaz'ın önemli bir kısmıyla Necid'in yukarı taraflarındaki Vâdiilkurâ ve Teymâ', Benî Süleym'in en yoğun olarak bulunduğu yerlerdi. Kendilerine nisbet edilen harrelerde oturlardı. Kabilenin buralarda yaşayan Gatafân, Hevâzin ve Hilâl kabileleriyle yakın ilişkileri vardı. Geniş bir bölgeye ve Basra körfezi yoluna hâkim olduklarından ticaretle meşgul olan Mekkeliler ve Medine yahudileriyle de iyi ilişkiler içindeydiler. Ukâz panayırına devamlı şekilde katılan Benî Süleym ile Hevâzinliler, İslâm öncesinde kabileler arasında çıkan savaşlarda önemli rol oynamışlardı. Benî Süleym bu dönemde Yevmü'l-Cürûf denilen savaşta Hüzeyl'e mensup Benî Muâviye'ye baskında bulunmuştu. Benî Süleym ile Benî Kilâb arasındaki savaşlarda Benî Kilâb kabilesine mensup Zâtülhimme'nin yaptıklarını anlatan *Siretü'l-Emire Zâti'l-himme* ilk dönem Arap edebiyatında destan sayılabilecek örneklerden biridir.

Uzzâ putuna tapan ve bunun yer aldığı mâbedin hizmetini üstlenen kabilelerden olan Benî Süleym ayrıca Zamar adlı bir puta tapardı. Hîre'de oturan Benî Süleymliler hıristiyan olmuşlardı (Cevâd Ali, IV, 227). Benî Süleym, İslâmiyet'ten sonra Kureys müşriklerinin yanında yer aldı. Hicretin ardından Medine'ye doğudan tehdit eden Benî Süleym'in müslümanlara karşı düşmanca tavırları zaman zaman çatışmalara sebep oluyordu. Aralarında, sayıları çok az olsa da Safvân b. Muattal gibi erken dönemde müslüman olanlar da vardı.

Hz. Peygamber, Bedir Gazvesi'nden döndükten yaklaşık bir hafta sonra Benî Sü-

leym ve Benî Gatafân'ın Karkara mevkiindeki Küdr suyunun başında toplanmakta oldukları haberini alınca 200 kişilik bir kuvvetle harekete geçti. Müslüman birliği Küdr suyunun başına geldiğinde kimseyi bulamadı. Üç gece beklendikten sonra Benî Süleym ile Benî Gatafân'a ait 500 deve ganimet olarak alınıp Medine'ye doğru hareket edildi (Vâkıdî, I, 186; İbn Sa'd, II, 31). Ardından Resûl-i Ekrem, Gâlib b. Abdullah el-Leysi kumandasında bölgeye yeni bir birlik gönderdi. Üç şehid veren birlik çok sayıda hayvanı ganimet alarak geri döndü. Ertesi yıl Süleymoğulları'nın Medine'ye 200 kilometre mesafedeki Bahran'da müslümanlara karşı asker topladıklarının haber alınması üzerine 300 kişilik bir kuvvetle yola çıkan Hz. Peygamber (Cemâziyelevvel 3 / Kasım 624) Bahran'da bir süre kaldı. Herhangi bir kuvvet ortaya çıkmayınca Medine'ye hareket etti (Taberî, III, 153). Uhud Gazvesi'nden yaklaşık dört ay sonra Resûlullah, İslâm'ı anlatmak üzere Âmir b. Sa'saa kabilesine Münzir b. Amr el-Hazrecî başkanlığında yetmiş kişilik bir heyet gönderdi. Heyet Benî Süleym yurdunun yakınında Bî'rîmaüne'de konakladığı sırada kabile reisi Ebû Berâ Âmir b. Mâlik'in yeğeni Âmir b. Tufeyl, Benî Süleym kabilesinin Ri'l, Zekvân ve Usayye kollarını harekete geçirerek heyete saldırdı; Münzir arkadaşlarıyla birlikte bu saldırıda şehid oldu (Safer 4 / Temmuz 625).

Benî Süleym, Hendek Gazvesi'nde Mekke müşriklerle yahudilerin oluşturduğu ittifaka katılarak 700 kişiyle destekte bulundu. Hz. Peygamber hicretin 7. yılı Zilhicce ayında (Nisan 629) Ahrem b. Ebû'l-Avcâ kumandasında elli veya altmış kişilik askerî birliği Benî Süleym üzerine gönderdi. Birliğin içerisinde yer alan casuslarından durumu haber alıp hemen hazırlıklara başlayan Süleymoğulları, İbn Ebû'l-Avcâ'nın İslâm'a davet teklifini kabul etmeyerek müslümanlara ok yağdırdılar. Ahrem ve birkaç arkadaşı yaralı olarak kurtulurken diğerleri şehid oldu (İbn Sa'd, II, 123).

Mekke'nin fethi için hazırlıklar yapılırken kendilerine karşı seferin düzenleneceği muhtemel düşmanlar arasında Benî Süleym'in de sayılması (Vâkıdî, II, 796) kabilenin önemli bir tehdit unsuru olmayı sürdürdüğünü göstermektedir. Bu sırada Benî Süleym'den, aralarında İbnü'd-Dügunne diye tanınan Rebîa b. Rufey' b. Sa'lebe ile İrbâd b. Sâriye es-Sülemî'nin de bulunduğu altı kişilik bir heyet Medine'ye gelerek İslâmiyet'i kabul etti. Bu heyette bulunanların gayretiyle İslâmiyet'i kabul

eden Benî Süleym'den yaklaşık 900 kişilik bir topluluk Mekke'nin fethine katıldı. Hz. Peygamber hicretin 9. (630) yılında Abbâd b. Bişr'i Benî Süleym ve Benî Müzeyne kabilelerine zekât âmili olarak gönderdi. Benî Süleym'in topraklarından çıkarılan maddelerden vergi tahsil edilmesi de bu dönemde başladı. Hevâzinlilerle birlikte irtidat hareketleri içerisinde yer alıp almama konusunda tereddüt gösteren Süleymoğulları, Hâlid b. Velîd'in Büzâha'da Tuleyha b. Huveylid ve Uyeyne b. Hısn'ı yenmesi üzerine Hz. Ebû Bekir'e itaat arz etmekten başka çare kalmadığını görerek Medine'ye bağlılıklarını sürdürdüler. İlk İslâm fetihleri sırasında Benî Süleym'in bir kısmı Hicaz ve Necid'de kalırken bir kısmı el-Cezîre'de Diyâr-ı Mudar, Irak'ta Kûfe, Basra, Horasan, Mısır ve Kuzey Afrika'ya göç edip buralarda idarî ve askerî görevler üstlenmeye başladı. Hz. Ali-Muâviye mücadelesinde Benî Süleym Hz. Ali tarafında yer aldı. Muâviye özellikle hac yollarında etkin olan Benî Süleym'in desteğini almak için büyük çaba gösterdi.

Benî Süleym'den bazıları Emevîler döneminde bürokraside görev aldı. Afganistan'da İslâm hâkimiyetinin yerleşmesinde önemli katkıları olan Kays b. Heysem ile Horasan Valisi Eşres b. Abdullah bunların en meşhurlarıdır. Abbâsî Halifesi Ebû'l-Abbas es-Seffâh, Emevîler'e karşı kendilerini destekleyen Benî Süleym'e Bilbis'te iktâlar verdi (Hammûd b. Dâvî el-Kasâmî, II, 264). Hicaz'da yaşayan ve çevredeki kabilelere baskınlar düzenleyerek yağmacılık yapmayı sürdüren Benî Süleymliler, 230'da (845) topraklarını bazı Yemenliler'in yerleştirilmesi üzerine isyan ederek Medine'yi yağmalayıp hac yolunu kapattılar. Bağdat hükümeti, Hammâd b. Cerîr et-Taberî kumandasındaki kuvvetlerle onları denetim altına almak istediye de başarılı olamadı. Bunun üzerine Halife Vâsiğ-Billâh tarafından görevlendirilen Boğa el-Kebîr kumandasındaki birlikler Benî Süleym'i etkisiz hale getirdi (Taberî, IX, 129-131). Karmatîler'in en büyük destekçileri bedevî hayat tarzını sürdüren Benî Süleym idi. Kabile Abbâsîler'e karşı muhalefet hareketlerinin başında yer alıyordu.

109 (727) yılında Emevî Halifesi Hişâm b. Abdümelik tarafından Benî Hilâl ile birlikte Suriye ve Irak'tan sürülen Benî Süleym, Mısır'da özellikle Saîd ve çevresinde yoğunlaşarak alt kolları oluştu. Fâtîmî Halifesi Müstansır-Billâh 441'de (1049) veziri Hasan b. Ali el-Yâzûrî'yi Benî Süleym ve Benî Hilâl reisleriyle görüşmek üzere Saîd'e gönderdi. Vezir onlara bazı şehirlerin